

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

11. Quomodo distinguitur anima à suis potentiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Secundo, quia augmentum harum partium potest dici fieri per iuxta positionem, nec est vllm indicium, quod fiat per vitalem intra susceptionem, ac conuersionem alimenti: sed nullum aliud indicium est, quod animantur: ergo non animantur.

Confirmatur de unguitibus: quia signatis duobus punctis in medio eorum, semper reperiuntur inter se cum eadem distantia; sed hoc esset falsum, si augmentarentur organice ac vitaliter per intra susceptionem & conuersionem alimenti: ergo non sic augmentantur.

Hinc confirmatur quoad capillos quia si vngues non animantur, nec animabuntur capilli, vt omnes concedunt.

152. *Arriaga* quamuis concedat vngues non augmentari vitaliter, negat tamen inde sequi, quod non viuunt: sicut enim, inquit, ossa animantur anima sensitua licet non sentiant, ita vngues possent animari anima vegetatiua, quamuis non exercerent vllam operationem vitalem.

Sed contra, ideo ossa dicuntur animari anima sensitua, quia hæc identificatur realiter vegetatiuæ, & quia constat ex modo quo augmentantur ossa, quod animantur anima vegetatiua: quod si non constaret ossa animari vlla anima, cui identificaretur sensitua, & præterea non haberent vllas operationes sensitivas, omnino dicendum esset quod non animarentur anima sensitua: sed si vngues non habent operationes vegetatiuas, certe non habent vllas operationes alias vitales, ratione quarum deberent dici animari vlla alia anima, cui identificaretur vegetatiua: ergo non debent dici animari vlla anima, nisi habeant operationes vegetatiuas.

153. *Obiicit*, vngues & capilli crescunt secundum omnem dimensionem, non secus ac gramen, quod secundum omnes viuit: ergo animantur anima totius, aut alia particulari propria. Probatur antecedens: quia non solum iuuenibus longiores sunt capilli, sed crassiores quam in pueris, & vngues in iisdem sunt longiores, latiores, ac crassiores: hoc autem est signum quod augmentantur vitaliter, sicut gramen: ergo.

Respondet negando antecedens, cum minori probationis; nec enim omne augmentatum, etiam quoad omnem dimensionem, sit vitaliter: potest enim aqua quoad omnem partem augeri per metam iuxta positionem non vitalem; sed debet talis augmentatio fieri per intra susceptionem & conuersionem alimenti. Quod autem augmentatio capillorum & vnguuium non fiat hoc modo, sicut augmentatio graminis, patet: quia, signatis duobus punctis in gramine, videbuntur magis à se inuicem distare post augmentum, & non est vlla pars graminis, quæ non apparet augeri secundum omnem dimensionem; sed signatis duobus punctis in capillis aut vnguibus, semper reperiuntur æque distare, & præterea nunquam reperitur quod illa eadem pars capilli sit crassior quam semel fuit, licet partibus minus crassis in pueris, succedant in iuuenibus partes magis crassæ ob augmentum pori & materiæ ex qua fiunt, ex quo patet magnum discrimen esse inter capillorum & graminis augmentum.

154. *Obiicit secundo ex Arriaga*: experientia constat aliquos vehementi confternatos metu canescere intra vnius noctis spatium. Sed hoc fieri non posset nisi capilli haberent intra se poros, per quos vitaliter qualitates & humores sugerent, ex quibus causatur illa canities: ergo habent virtutem talem attractiuam & consequenter animantur.

Respondet negando minorem, posset enim humor propulsus vi metus ad radices capillorum ob eorundem dispositionem per poros capillos paruo tempore serpere, eosque canos facere, absque vlla vitali virtute, sicut oleum peruatit chartam ac per eam paulatim extenditur.

Dicit: si applicarentur capilli abscissi capiti hominis canescerent: ergo signum est, quod non canescant capilli absque attractione vitali.

Respondet primo, non constare antecedens, nec credo *Arriaga* vnquam fecisse experientiam ea de re.

Respondet secundo, negando consequentiam; nam ideo non canescerent capilli abscissi, quia non applicarentur

sufficienter ad partes interiores capitis, in quibus humores infecti reperiuntur.

QVÆSTIO XI.

Quomodo distinguitur anima à suis potentiis.

155. **Q**uælibet anima in particulari habet suas proprias potentias, *Vegetatiua* enim habet potentiam nutritiuam, augmentatiuam, & generatiuam, *Sensitiua*, habet quinque potentias externas, & aliquas internas; *Rationalis* habet intellectum & voluntatem. *Quæritur* ergo hic in genere, quia difficultas est communis, quomodo hæc potentie ab anima distinguantur.

Aduertendum autem, si per potentias vegetatiuæ & sensitivæ intelligatur facultas coalescens ex animæ facultate & corporis, etiam sine dubio illas potetias distingui realiter ab anima, quia anima potest esse absque corpore, & consequenter absque facultate conflata ex sua & facultate corporis; nec in hoc esse potest vlla difficultas.

At si per potetias illas intelligatur facultas propria correspondens ipsi animæ, & connaturaliter concomitans ipsam, siue sit in corpore, siue extra corpus, eadē erit ratio de his potetis sic acceptis, ac de potetis spiritualibus animæ, nempe de intellectu & voluntate, vt omnes fatebuntur; vnde resoluenda est quæstio claritatis causa de solo intellectu & voluntate, & inde solutio transferenda ad alias potentias animæ concomitantes ipsam animam.

CONCLUSIO I.

156. *Anima rationalis non distinguitur realiter ab intellectu & voluntate, & consequenter potentia cuiuslibet anime concomitantes ipsam, & non includentes aliquid corporis, identificantur ipsi.* Hæc est *Doctores* in 2. dist. 16. cum suis omnibus, quos præter *Nominales* omnes sequuntur *Hurtadus & Arriaga* lectu & hic contra *D. Thom.* 3. p. q. 77. quem sui sequuntur, & præterea *Combricenses, Suarez, Vasquez, Ruinus.*

Probatur primo, auctoritate sanctorum Patrum, *Augustini tractat. 15. in Ioannem* dicentis intellectum non esse aliud quam animam *Isidori lib. 11. Etymologiarum*, vbi ait: *Anima dum viuificat corpus, anima est: dum vult, voluntas; dum intelligit, mens; dum recollit, memoria; dum aliquid sentit, sensus*; & *Bernardi serm. 11. in Cantica* dicentis: *In anima tria intuear, rationem, memoriam & voluntatem; & hæc tria eandem esse animam.*

Probatur ratione fundamentali; quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate, vt omnes fatentur: sed nulla prorsus est necessitas distinguendi realiter potentiam intellectiuam, ac volitiuam ab anima, vt patebit ex solutione obiectionum.

Probatur secundo, quia anima ipsa immediate concurrat ad intellectiones & volitiones: sed ex suppositione quod sic concurrat, non indiget potetis realiter distinctis, quibus mediantibus concurrat ad illas, vt fateantur aduersarij, qui ideo distinguunt realiter potentias ab anima; quia putant animam ipsam non posse immediate ad illas concurrere: ergo non distinguuntur realiter intellectus & voluntas ab anima.

Probatur maior: quia vt probatum est 2. *Physicorum*, substantiæ possunt immediate agere: ergo & anima. Sed nihil potius debet posse immediate producere, quā has operationes: ergo potest illas producere immediate, & consequenter de facto illas producit: si enim potest producere illas, quandoquidem sufficienter applicetur & nullū ponatur impedimentū, debet dici quod actu producat illas, non minus quā dicitur quod calor calefacit.

157. *Arriaga* probat eandem maiorem ex eo, quod si anima non concurreret immediate ad volitiones, non peccaret; nec digna esset odio aut amore, pœna aut præmio, de quo fusiſſime discutiit.

Sed facile negabunt aduersarij sequelam, sicut enim ignis calefacit, quāuis calefactio ab ipso immediate non egrediatur, sed à calore ipsi inhaerente, ita anima peccaret & bene ageret, quāuis actus peccaminosus & bonus ab ipsa met immediate non procederet, sed à voluntate ipsi inhaerente, & eodem modo esset odiosa & grata ratione

operationis bonæ aut malæ procedentis immediate, non ab ipsa, sed à sua voluntate; & hoc esset verum, siue voluntas emanaret ab ipsa, siue produceretur in ipsa à Deo.

Dico, esset inconueniens, quod anima puniretur ob actionem, quam non posset impedire.

Respondeo primo id non esse inconueniens, sicut non est inconueniens quod manus puniatur in inferno propter actiones alias voluntatis, quas non potuit impedire.

Respondeo secundo consequenter ad principia aduersariorum, animam non puniri nisi eodem modo, quo concurret ad illas operationes, sicut enim non concurret immediate ad illas, ita nec vllæ operationes immediate subiectantur in anima, sed in potentiis eius: unde cum pœna consistat formaliter in operationibus, aut passionibus vitalibus, anima non punitur immediate, sed solum mediantibus potentiis, in quibus solis immediate recipiuntur illæ operationes.

Melius probari posset illa maior ex doctrina in præcedenti probatione insinuatâ, quia omnino absurdum videtur quod ipsa anima non sentiat voluptatem & gaudium, aut tristitiam, aut dolorem, aut intellectiorem, aut volitionem; sed quod hoc totum comperat accidentibus: hoc autem sequeretur ex sententia aduersariorum: ergo est falsa.

158. *Probat Arriaga* eandem maiorem aliter quia si voluntas sola sine concursu animæ produceret volitionem, ferretur in incognitum, contra omnes, neque enim cognitio intellectus posset sufficere, ut voluntas cognosceret, sicut nec cognitio Petri potest sufficere, ut Paulus cognoscat.

Hæc probatio non habet vim contra eos, qui licet distinguunt potentias realiter ab anima, non tamen distinguunt illas inter se: quemadmodum enim eadem anima posset moueri ad volendum ex cognitione, quam haberet de obiecto aliquo, & sic volendo non ferretur in incognitum: ita etiam eadem potentia posset ex cognitione obiecti ferri in amorem, aut odium ipsius.

Hæc ergo probatio solum habere potest locum in sententia aduersariorum, qui ut distinguunt potentias ab anima, ita ipsas etiam inter se distinguunt.

159. *Solent tamen respondere primo*, ob radicationem earum potentiarum in eadem anima, posse voluntatem moueri ab obiecto proposito per intellectum, licet hic realiter ab illa distinguatur. Sed certe illa radicatio nihil facit ad rem, quia per eam voluntas non percipit rem propositam ab alia potentia realiter distincta, sicut potentia olfactiua non percipit res perceptas ab aliis potentiis, & sicut voluntas humana Christi, licet reperiatur in eodem supposito cum intellectu Diuino, non percipit res positas per illum intellectum.

Respondere possent secundo, voluntatem posse moueri per cognitionem potentiæ distinctæ realiter, sicut vna pars corporis potest moueri supposita sensatione alterius, sicut, v.g. caput potest moueri ad læsionem pedis.

Sed respondetur facile non moueri immediate propter illam sensationem, sed quatenus ab illa sensatione producit species in potentia cognitiua, per quam cognoscit illam læsionem, & quatenus postea potentia appetitiua mouet alias partes sibi subordinatas ad auxilium istius partis: quod si vna pars moueretur naturaliter ad motum alterius propter subordinationem aut connexionem, modo non moueatur mediate cognitione, non facit ad rem: hic enim agimus de motione, qua moueretur per excitationem obiecti propositi per cognitionem, & concedimus nihil posse sic moueri quod non cognoscit.

160. *Obiicies primo*: actus & potentia spectant ad idem predicamentum; sed actus vitales, qui producuntur per potentias vitales, sunt qualitates & accidentia: ergo & potentie vitales: sed hoc esset falsum, si illæ potentie identificarentur animæ, nullum enim accidens est identificatum substantiæ, nihil enim identificatum substantiæ est aptum inherere, & omne accidens debet esse aptum inherere, in hoc quippe differt à substantia.

Respondeo distinguendo maiorem: actus qui producit, & potentia, quæ producit, nego maiorem: actus entitatus & potentia obiectiua, hoc est res possibilis & res actus existens sunt eiusdem predicamenti, concedo

maiorem, & concessa minori nego consequentiam. Quod autem maior non sit vera in sensu, in quo negata est, patet; tum quia nulla prorsus est ratio, ob quam colligatur eius veritas, sed gratis omnino asseritur; tum quia ipsamet anima principiat potentias, hæc enim emanant ab anima secundum aduersarios, cum tamen non sit eiusdem predicamenti cum illis secundum eosdem aduersarios: sed nulla prorsus est ratio, ob quam res vnius generis possit emanare à re alterius generis, & non possit ab illa produci; tum quia Vbi producit à substantia vel qualitate rei mouentis aliam rem, & tamen non est eiusdem predicamenti cum substantia aut qualitate.

Quod si loquantur in maiori de potentia susceptiua actus, & actus, qui recipitur in illa, etiam falsa est, ut patet ex iisdem fere rationibus & præcipue ex instantia ipsius animæ, quæ recipit ipsas potentias immediate, cum tamen non sit eiusdem predicamenti cum illis, & quia sicut potest forma spiritualis recipi in subiecto materiali; v.g. anima in corpore: ita etiam poterit forma accidentalis recipi in subiecto substantiali immediate: nec enim magis requirit forma accidentalis subiectum accidentale, quam forma spiritualis subiectum spirituale.

161. *Obiicies secundo*: anima semper intelligeret si haberet sibi identificatum intellectum.

Respondeo negando sequelam; sicut enim ipse intellectus non semper debet intelligere, si ponatur realiter distinctus; ita etiam nec debet semper intelligere, si ponatur realiter identificatus animæ; neque enim quod intelligat aut non intelligat semper, oritur ex identificatione aut distinctione ipsius; sed ex eo, quod non sit causa totalis intellectiōis, sed requiratur alias causas & conditiones, quæ non semper adsunt.

Obiicies tertio, idem non potest esse susceptiuum aut actiuum diuersarum formarum, quales sunt intellectio & volitio; ergo voluntas, quæ est susceptiua & productiua volitionis, debet distinguere realiter ab intellectu, qui est susceptiuus & productiuus intellectiōis: sed si intellectus, & voluntas distinguantur realiter inter se, sine dubio distinguuntur realiter ab anima; nam saltem in creatis, quæ sunt realiter identificata vni tertio, sunt realiter identificata inter se.

Confirmatur ex Suario: quia habitus perficientes animam, & actus ab illis procedentes, sunt realiter distincti: ergo & subiecta immediata eorum.

162. *Respondeo* negando antecedens, quia quemadmodum eadem anima potest recipere voluntatem & intellectum immediate, licet sint diuersæ rationis; ita etiam potest recipere intellectiōem & volitionem immediate, non obstante sua diuersitate, & quemadmodum eadem voluntas potest producere & recipere volitionem & nolitionem, quæ sunt magis oppositæ, quam intellectio & volitio, ita eadem anima potest producere, & recipere intellectiōem & volitionem, & quidem simul, cum non habeant oppositionem inter se, quo minus simul existere possint in eodem subiecto magis, quam albedo & dulcedo: & cum volitio exigat similitudinem cognitionis.

Ad confirmationem nego consequentiam, sicut enim potentiæ realiter distinctæ, & habentes actus & habitus realiter distinctos non debent habere subiecta immediata distincta: ita nec habitus distincti habentes actus distinctos, à paritate rationis.

Confirmatur. Habitus Spei & Charitatis sunt habitus distincti & exigentes actus realiter distinctos, & tamen subiectantur immediate in eadem voluntate, secundum *Aduersarium*: ergo habitus distincti non exigunt subiecta immediata realiter distincta.

163. *Obiicies quarto*, operari per suam substantiam immediate sine potentia realiter distincta est summus gradus operandi: ergo non est conueniens creaturæ.

Respondeo negando antecedens, summus enim gradus operandi est operari sine depēdētia ab alia causa superiori, aut sine dependentia à subiecto: non vero operari sine concursu potentiæ realiter distinctæ, ut patet euidēter ex eo, quod sic operari conueniat accidenti creato, v.g. alicui, hic enim calefacit per suam entitatem absque potentia

potentia realiter distincta. Quod si formæ accidentali conueniat hæc perfectio operandi immediate absque potentia realiter distincta, satis inconuenienter negatur formæ substantiali longe perfectiori, præsertim absque causa sufficienti.

164. *Obiicies quinto:* Aliæ substantiæ operantur mediantibus accidentibus realiter distinctis, vt ignis mediante calore, aqua mediante frigore: ergo idem dicendum de anima.

Respondeo primo negando consequentiam, quia si id est verum de aliis substantiis, habentur aliqua principia id colligendi de ipsis, qualia non habentur ad dicendum idem de anima: unde non debet dici de anima, quod dicitur de illis aliis.

Respondeo secundo distinguendo antecedens: in subiecto externo, transeat; in seipsis, nego antecedens, & similiter distingo consequens: ergo anima debet operari mediantibus accidentibus in seipsa, nego; in subiecto externo, transeat. Nec id est contra nos, quia iam agimus de distinctione intellectus & voluntatis, quæ sunt potentia, quibus operatur immanenter.

Respondeo tertio distinguendo antecedens: operatur mediantibus accidentibus in productione accidentium similium illis accidentibus, concedo: in productione aliarum formarum, quæ ab ipsismet produci possunt absque concursu talium accidentium, nego antecedens: & similiter distingo consequens: ergo idem dicendum de anima quantum ad accidentia similia suis accidentibus propriis; transeat; quantum ad alia accidentia non similia illis, & quæ ab ipsamet produci possunt, nego consequentiam. Itaque anima non producit per vlla accidentia sua alia accidentia similia illis, sicut ignis producit calorem similem calori suo, & aqua frigus; unde quamvis ignis dicatur producere calorem per calorem, qui est sibi accidens, anima non debet dici producere operationes vitales per alia accidentia: neque enim vnas operationes producit per alias vt omnes farentur.

165. *Obiicies sexto:* anima non concurrat immediate absque potentia realiter distincta ad actus supernaturales: ergo nec ad naturales.

Probatur antecedens: quia non, vt causa principalis, cum sit inferioris ordinis, nec vt instrumentalis, cum sit perfectior illis.

Respondeo negando antecedens, ad cuius probationem dico, animam esse causam principalem partialem istorum actuum, nec id impediri per hoc quod sit inferioris ordinis, vt in Theologia pluribus locis ostendi solet.

Obiicies septimo: sequeretur quod intellectus velit, & voluntas intelligat.

Respondetur hoc esse verum realiter loquendo, non vero formaliter. Et exemplum manifestum est, quod hoc non sit inconueniens in Diuinis, in quibus idem omnino sequitur.

Quæres, an potentia animæ distinguantur formaliter ab ipsa & inter se.

Respondeo imprimis quod eodem modo quo distinguuntur inter se, distinguantur ab anima, & eodem modo quo distinguuntur ab anima, distinguantur etiam inter se; an autem distinguantur formaliter ab anima, aut inter se, dependet ex principiis ex quibus colligitur dari distinctio formalis, de qua in Metaphysica.

Q V Æ S T I O XII.

Quomodo specificantur potentia Anima, seu à quo sumant suam specificationem.

166. **H**æc quæstio perinde habet locum, siue potentia animæ distinguantur ab ipsa realiter, siue non; & verus sensus est, non à quo habent suam specificationem intrinsecam, & formaliter: omnes enim concedunt quod hanc habeant ex suis prædicatis essentialibus intrinsecis, sicut homo habet ab animalitate & rationalitate; sed à quo habeant suam specificationem extrinsecam, hoc est, per ordinem ad quæ extrinseca, possumus colligere potentias

esse talis speciei, & vnam ab altera distingui.

Communis sententia est potentias immediate specificari per actus, & quia actus specificantur per obiecta, etiam potentias ab obiectis mediate sumere suam specificationem. Verum non potest hæc sententia sic intelligi, vt possit colligi semper ex diuersis specie actibus, quos anima possit producere, potentias animæ per quas producit illos, esse diuersæ speciei, nam eadem potentia potest actus diuersæ speciei producere, vt intellectus assensum & dissensum, apprehensionem & iudicium, voluntas amorem & odium, oculus visionem albedinis, & nigredinis.

Itaque in hoc sensu per actus & obiecta possumus specificare potentias, seu colligere quod sint eiusdem vel diuersæ speciei, si videamus quod vna potentia ex illis determinat sibi certos actus & certa obiecta, & quod alia potentia determinat sibi alios actus distinctæ rationis aut alia obiecta, tunc enim ex distinctione actuum & obiectorum, ad quæ determinatur vna potentia, ab actibus, & obiectis, ad quæ determinatur altera, possumus colligere quod distinguantur specie illa potentia: quod si ex potentiis distinctis neutra possit habere vltos actus, quibus similes non possit habere altera, nec versari circa vlla obiecta, circa quæ non possit versari altera; tum possumus colligere quod erunt eiusdem speciei.

167. *Hoc patet*, tum quia hac ratione distinguimus specie potentiam visiuam & audituam, & identificamus specie duas potentias visivas duorum hominum: tum quia si non essent distinctæ speciei, non posset fieri, quod vna ex illis ad tales actus, & obiecta determinaretur, potius quam alia; & si essent distinctæ speciei, non posset fieri quod vna non haberet actus aliquos distinctæ rationis ab actibus, quos altera posset habere. Dixi: *præsertim si non identificentur rebus specie distinctis*, quia si sic identificantur, vt in sententia nostra potentia visiva hominis identificatur homini, & bruti bruti, non improbabilius ex hoc capite possent distingui specie inter se: quemadmodum enim potest colligi distinctio eorum ex eo, quod respiciant diuersa obiecta aut actus in sensu explicato, ita etiam videtur posse colligi distinctio specifica ipsorum ex eo quod ex natura sua respicerent diuersa specie subiecta quibus identificarentur. Soler tamen hæc consideratio potentiarum in ordine ad subiecta vocari materialis; altera vero consideratio & distinctio orta ex respectu ad actus & obiecta solet vocari formalis: sed hoc ad nomen spectat, & est parui momenti, modo cognoscatur res ipsa.

Quod si denique ex diuersis potentiis vna respiciat omnia obiecta alterius ita, vt quidquid percipitur per vnam potentiam, possit etiam percipi ab altera, sicut quidquid percipit visus, percipit phantasia, & quidquid hæc percipit, percipitur ab intellectu; modo tamen altera non possit etiam tendere in omnia obiecta ipsius, sufficit ad distinctionem specificam vtriusque, vt patet principiis iam positis: at si vicissim vtraque in quodcumque obiectum alterius tendere possit, vt si potentia intellectiva Angeli possit tendere in quodcumque obiectum potentia intellectiva humana & e contra; modo tamen actus quibus tenderent essent diuersæ naturæ, vt bene posset contingere absque vlla implicancia; adhuc ex diuersitate actuum posset colligi distinctio potentiarum: imo quamuis actus non haberent diuersitatem specificam in natura sua intrinseca, sed diuerso modo producerentur, vt si vna potentia produceret libere actum, & altera sic illum libere non posset producere, aut si vna posset producere actum absque discursu, & altera non posset; ex hoc etiam capite posset colligi distinctio specifica potentiarum, ob easdem rationes, quas supra posui.

Et si quæras, quomodo posset colligi diuersitas in actibus, si non esset diuersitas in obiectis.

Respondeo id posse colligi ex experientia illius, qui vtrumque actu perciperet, aut per visionem intuitiuam vtriusque actus, aut per aliquem discursum.

169. Nullo vero modo admitti debet, quod dicunt Thomistæ, ex diuersitate quacumque actuum, aut obiectorum posse colligi potentias distinguui realiter, nam nul-

Quomodo ex actibus & obiectis specificatur potentia.

Specificari possent potentia ex subiectis cui identificarentur.

Possent specificari potentia per actus quoniam obiecta essent eadem.